

**СЕМАНТИЧКО-СТРУКТУРНИ ПАРАЛЕЛИ НА ФРАЗЕМИТЕ
СО КОМПОНЕНТА 'ОКО' ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО
ЧЕШКИОТ ЈАЗИК**

Јасминка Делова–Силјанова

Филолошки факултет „Блаже Конески“

Универзитет „Свети Кирил и Методиј“, Скопје, Македонија

Key words: somatic phraseology, Macedonian language, Czech language.

Summary: Each language has a wide number of phrases which comprise a very important part of the lexical stock of the language.

In the Czech and Macedonian phraseology there is a range of interlingual parallels, common features in the content and form, which are explained both on genetic and typological basis.

The phrases which are going to be presented in this paper are the somatic phrases which consist the word 'eye' as a component. For these phrases it can be said that are the ones of the most frequent in everyday communication. The paper focuses on part of the phrases having the component 'eye' both in Macedonian and Czech language. As a result of their juxtaposition in regard to the manner of expressing the same meaning in both languages, the phrases can be divided in three groups:

1. The component 'eye' is present both in Macedonian and Czech language and the respective meaning is expressed in the same manner, with same language terms.
2. The component 'eye' is present in both languages, but the meaning is not expressed with the same terms.
3. The third group can be divided in two sub-groups as follows: a) the component 'eye' is not present in one of the languages, but some element of the phrase is related with the function of the eye to see; b) the component 'eye' is not present in one of the languages and the respective meaning in the other language is expressed in completely different way.

Based on the analyzed examples, it can be concluded that both language are very rich in phrases inspired by the eye as part of the human body. The analysis shows the closeness in the associative- pictorial thought of the speakers of both languages – Macedonia and Czech. Therefore, the study of this layer of phraseology, especially in regard to the juxtaposition of Slavic languages is of exceptional interest.

Секој јазик во својот состав има обемен број на фразеолошки изрази што заземаат мошне важен дел од лексичкиот фонд на јазикот.

Фразеолошките изрази се сведоштво за креативноста и за снаодливоста на говорителите на дадениот јазик и кажуваат многу за духовниот живот на одреден народ, за типологијата на неговите емоции и морални принципи, за неговиот севкупен начин на живот и за неговиот поглед на свет, за неговата животна филозофија. Фразеологијата во одредена смисла го одразува карактерот на народот.

Се вели дека јазикот без фразеолошки изрази е еднаков на бледиот вкус на дестилираната вода, во споредба со богатството на природната изворска вода. Тоа е така, бидејќи јазикот на секој автор на уметничкиот збор не може да помине без употреба на богати изразни средства – а тоа се фразеолошките изрази, односно фраземите.

Мошне битен и неодминлив елемент во изучувањето на странските јазици се токму фраземите. Да се разберат фразеолошките изрази, не е доволно странскиот јазик да се владее прецизно граматички, разбирањето на фраземите значи да се има подлабоки познавања на: културата, менталитетот, традицијата, а во одредена мера и на географските особености на земјата или на народот на кој припаѓаат, чиј што се дел. Тие ги одразуваат насобраните народни мудрости и искуства со генерации и поетски зборовни слики што, како наследство, им се предаваат на потомците. Многу такви зборовни состави што се користат и денес во непроменета форма или со одредена модификација, Ј.А. Коменски ги нарекува: „moudrost starých Čechů za zrcadlo vystavenou potomkům“¹.

Од друга страна – тие се јавуваат како камен на сопнување не само во изучувањето на странските јазици, но и во преведувањето. Тоа произлегува од фактот што фразеолошкиот израз се разликува формално (фразеолошките изрази по правило се составени од повеќе зборови) и семантички (значењето на фразеолошките изрази не соодветствува на значењето на неговите лексички компоненти).

Преведувањето на фраземите е потешко отколку преведувањето на еден збор и со тоа преведувачот се исправа пред сложени проблеми. Тие проблеми произлегуваат од самата суштина на фраземите – во својот состав да содржат повеќе од еден збор. Така, фразеолошкиот израз добива ново лексичко значење што понатаму се јавува како постојан признак. Преведувачот треба одлично да го владее и јазикот на кој преведува и на фразеолошкиот израз да му најде соодветен преводен еквивалент или описно да го дооформи изразот, давајќи му соодветна слика и значење. Преведувачот ако не го знае и не го

¹ Прев. 'мудрост на старите Чеси изложена како огледало за потомците'.

разбира фразеолошкиот израз, тогаш тој ќе го преведе како слободна синтаксичка единица, при што ќе се изгуби смислата и автентичноста на првичниот текст.

Во чешката и во македонската фразеологија има низа меѓујазични паралели, заеднички црти во содржината и во формата, кои се објаснуваат како врз генетска, така и врз типолошка основа. Некои фраземи во двата словенски јазика потекнуваат од еден историски извор, други се базираат врз идентичноста на концептуалните сфери на фразеологијата, на општочовечкиот карактер на логичките категории. Истовремено постојат и суштествените разлики во сликовита, структурно–функционална и структурно–формална страна на македонската и на чешката фразеологија.

Во нашиот случај се работи за два словенски народи, две различни географски положби, две различни битови култури. Токму тука доаѓа до израз спецификата на секој народ.

Надворешнојазичните фактори, околината, природата, климатските услови, нивото на развој на земјата, религијата, традицијата, обичаите и сл. влијаат врз јазикот, а особено врз затврднатите фразеологизирани изрази. Но, колку и да се различни околностите во кои опстојува човекот, едно нешто е исто кај сите народи, во сите јазици и во сите култури, а тоа е токму човековото тело. Овде до израз доаѓа една од специфичните особености на јазикот – антропоцентризмот, со што човекот стапува во центарот на вниманието, кое, во голема мера, влијае врз лексиката на јазикот, што секако на свој начин се отсликува и во фразеологијата. Фраземи што како составни компоненти содржат лексеми од делови на човековото тело се нарекуваат соматски фраземи. Соматските фраземи претставуваат јазична универзалија, бидејќи едноставно не постои јазик што не забележува појава на вакви изрази. Во соматските фраземи доаѓаат до израз експресиите на карактерните обележја врзани со телото, но тие пренесуваат и душевни процеси и физички особености, така што при зборувањето на преден план не стои само физичкото и соматското, туку психичкото и афективното случување, социјалниот живот на човекот, традицијата, навиките и културата. Соматските фраземи доминираат во речиси сите јазици, што се должи на функцијата на човековото тело, при што треба да се има предвид дека многу нешта сепак се детерминирани од традицијата и од културата, како фреквентноста на појавата на одредени делови од телото или нивната симболика и сл. Човековото тело генерално е исто за сите и нуди, така да се рече, готова сегментација на своите делови, оставајќи мал простор за варијации.

Називите на деловите од човековото тело најмногу се користат преку нивната традиционална функција и симболика (Велјановска, 1998, 48). Па така, на пример, основното значење на *окото* како сетило за вид е 'гледа', но со него може и да се изрази ставот кон нешто или да се изрази промена на мислењето за неког или за нешто.

Фразеолошките изрази за коишто ќе стане збор во ова излагање се соматските фраземи што како компонента го содржат зборот 'око', фраземи за кои може да се рече дека се едни од најфреквентните во секојдневната комуникација, бидејќи - око не затворив додека си ги вадев очите за нешто да ми падне в очи. А, кога конечно ми фати око, се решив дури око да ти трепне, па не го испуштав од очи и го чував како очите во главата за да не останам бела во очите.

Окото е основното сетило за вид и како такво стои во тесна врска со светлината, со Сонцето и со духот. Тоа е симбол на: внатрешното, духовно гледање и огледало на душата. Погледот на злите суштества или на оние со голема магична моќ, наводно, скаменува или уништувал. Десното око обично го претставува Сонцето и тоа упатува на активноста и на иднината, а левото око ја претставува Месечината и упатува на пасивноста и на минатото. Ова двојство се надминува во обединувачка перцепција, која се среќава во кинескиот знак за светлина *ming*. Вакото синтетичко гледање се достигнува и со третото око, што, во различни религии, се поврзува со различни сфаќања: во хиндуизмот со моќта на Шива и моќта на огнот, во будизмот – со внатрешното гледање, во исламот – со натприродната јасновидност, а сите водат потекло од третото око, кое се јавило на челото кај некои рептили во текот на еволуцијата. Божјето око кое гледа сè, го претставува окото на светот во египетската традиција и се прикажува како Сонце, додека окото на срцето, симбол на духовниот вид е инструмент на обединување на Бога со душата, на Принципот и на појавноста.

Отворањето на очите претставува обред на отворање на свеста, ритуал на иницијација.

Спротивно на внатрешното око е т.н. лошо око кое е одговорно за смртта на повеќе од половина човештво. Оној што гледа завидливо и злобно, демне и е дрчен, го вознемирува, му пречи или го повредува другиот. Остриот поглед обесхрабрува, напаѓа, а добриот, пријателски поглед влева храброст, теши и помага, бидејќи во него најбрзо се открива душата, пред раката да се отвори за да даде нешто или устата за да изустуи некој збор. Честопати окото е симбол на внатрешен немир

во стравот нешто да не се испушти или да не се изгуби (Шевалие; Гербран, 2005: 717).

Важноста на окото се гледа и во честата употреба на животинските и човековите очи во Африка при подготвување магични препарати со кои јасновидците се обидуваат да ја осознаат божјата волја.

Лексемата 'око' се јавува во голем број соматски фраземи во македонскиот и во чешкиот јазик со широка мрежа значења, од кои се разбира, најголем број отпаѓаат на оние врзани со окото како сетило за вид.

Во продолжение ќе ја разгледаме семантиката на соматските фраземи со составна компонента 'око': '**гледа, погледнува, виде**' (Велјановска, 1998) со повеќе нијанси во значењето. Нијансата '**виде просторно далеку**': *очи до кај ти гледаат*, во чешкиот јазик е изразена со фраземата: *vidět až někam*, односно со *dohlédnout (vidět) někam holým/pouhým/prostým okem*.

Со значење '**невидување, негледање нешто**' се јавува фраземата: *кај ти беа очите и при очи да не види*, со чешки еквиваленти: *pro (samé) oči nevidět, mít oči a nevidět*. Во чешкиот јазик се јавуваат и изразите со нијанса во значењето '**превиди нешто многу очигледно**' *mít oči z Kašparovy krávy; e слеп на двете очи – být na obě oči slepý* или: *e слеп на едното око, а со другото не гледа – být na jedno oko slepý a na druhé nevidět*.

Додека пак, со значење на '**сè забележува, сè гледа**': *има отворени очи* и со соодветното значење на чешки: *chodit s otevřenýma očima; има очи и на тилот – mít oči (vpředu) i vzadu, mít oči všude*. Со нијанса '**умее да забележува**': *има очи за гледање и уши за слушање* или чешката варијанта: *mít oči k vidění a uši k slyšení*.

Фрли око со значење '**погледна брзо, бегло, за миг**' има чешки еквивалент во *hodit okem/pohledem po někom; премине со очите набрзина, přejet očima po něčem, někom, sjet/sklouznout po něčem/někom očima, přelétnout něco očima*.

'не сака да види нешто': *ги затвора очите – zavírat/zavřít oči před něčím* '**не сака да види некого, е невнимателен, безобсирен**' *nemít oči pro někoho – нема очи за него*.

'гледа интензивно, загледа се': *очите ќе му излезат од гледање, отворил очи како плочи – div si oči navykoukat, moct si oči vkoukat, viset na někom/něčem pohledem*.

'гледа луто': *стрела некого со очите*, со чешки еквиваленти *píchat někoho očima, strílet po někom očima*.

'гледа со омраза': *не сака очите да му ги види* и со соодветни изрази на чешки: *kouká, dívá se jako by ho chtěl očima probodnout, blýsknout očima po někom, probodávat někoho/se do někoho očima, zybodnout oči do někoho*. Последниве две фраземи имаат и друга нијанса во значењето, а тоа е **'проучува со поглед'** на кое се надоврзува следната нијанса: **'гледа некого испитувачки, критички'**: *provrtávat/zavrtávat se do někoho očima, jezdit/klouzat po někom/něčem očima, měřit si/změřit/přeměřit si někoho očima – go měru co pohledom/оците*.

'гледа студено': *има ледени очи/поглед – mít rybí oči*.

'гледа кришум': *гледа под око – mrknout/podívat se na někoho/po někom po očku, podívat se na někoho po straně*.

'гледа попреку ако нешто не му се допаѓа': *гледа со криво око – mrsknout/šlehnout po někom/něčem okem, 'кратко и брзо непријателски погледне некого'*.

'гледа нешто без помагала': *гледа со голо/просто око – být viditelný pouhým okem или rozeznat něco (prostým/pouhým) okem*.

'гледа директно, без помагала': *гледа право в очи – z očí do očí*.

'гледа нежно': *милува со очи – pohladit někoho očima*.

'проценува нешто без мерење, приближно': *гледа од око, мери од око – od/podle oka, dělat něco (jen tak) od/podle oka*.

Со значење **'многу внимава на некого/нешто'** се и фраземите: *go чува како очите во главата – opatrovat/chovat/sřežit něco/někoho jako oko v hlavě, не испушта очи од нешто/некого – nepuštět oči z někoho/něčeho*. Тука може да се спомене и чешкиот антоним *pustit někoho z očí* со значење: **'престана да го чува, да внимава на него'**. *Vzít oči do hrsti* значи: **'да се гледа многу внимателно'** до нијанса на **'претпазливост'** – *отвори (дваесет и) четири очи*.

Го има на око со значење: **'надгледува некого'** во чешкиот се јавува како: *být někomu stále/pořád na očích*, несамостоен и затоа чуван, е постојано под присмотра; *не го испушта од око – mít něco-někoho (pořád) na očích*.

'без страв, без грижа, ладнокрвно': *без око да му трепне – ani okem (přítom) nemrknout* – реакција на нешто ненадејно пришто се останува ладнокрвен, без да се покаже какво било чувство.

'без потреба, награда или пари', односно кога станува збор за нешто што се прави доброволно може да се употреби фраземата: *за твоите/неговите очи со соодветната фразема во чешкиот јазик: udělat/dělat pro krásné/modré oči (někoho) или: udělat/dělat kvůli krásným očím (někoho)*.

Со значењето: **'пријатно е, убаво за гледање'** ќе се употреби изразот: *му годи на окото – lahodit/zalahodit oku.*

'се заљубува во некого': *не симнува очи од некого – mít oči jen pro někoeho/něco, му фати око – radnout někomu do oka, очите му останаа – moc na něčem/někom pechat oči, очите не ги истава – nemoc od něčeho/někoeho oči odtrhnout.*

'заведува, посакува некого': *фрли око – dělat (na někoeho) zamilované/sladké/májové oči.*

'искажува нескриена желба': *голта некого со очите – hltat někoeho/něco očima, соблекува со поглед – svlékat očima.*

'станува важен, ценет': *расте во очите на некого – stoupnout (něčím) v něčích očích, се издигна во очите на некого; може да се спомене и антонимот: падне во нечији очи – klesnout v očích někoeho.*

'потплати, заслени со нешто': *пикне нешто в очи – zalepit někomu oči (něčím).*

'неспиене': *око не затвори, око на око не кладе – nezavřít/nezamhouřit oka (celou nos), со нијанса 'немирно спие, подготвен да реагира, на штрек': *спие со пола око – spát na jedno oko (jen na půl), спие со отворени очи – spát s otevřenýma očima.**

'поспаност, умореност': *едвај ги држи очите отворени – sotva držet oči, nemoc i sřžet oči, едвај гледа со очите – sotva na oči vidět.*

'некој некому претставува пречка': *трн му е во очите или раска му е во очите – být někomu solí nebo trnem v oku.*

'мами, лаже': *фрли прав во очите – nasypat někomu písek/prach do očí, dát/nasadit někomu klarčku na oči.*

'промени мислење': *со други очи гледа на некого/на нешто – dívat se/hledět na něco/někoeho jinýma očima, dívat se na něco/někoeho novýma očima.*

'попуштање': *замижува на едно око – přimhouřit/zamhouřit/přivřít/zavřít (nad něčím) (jedno) oko, додека со нијанса 'многу попустлив' се фраземите: замижува на двете очи – mít obě oči zavřené и zamhouřit/zavřít nad něčím obě oči.*

'се појави пред некого': *му излезе пред очи – ukázat se někomu na očích.*

'бркање': *истави ми се од очиве/од пред очи – jít někomu z očí, neukázat se někomu na očích, тргни ми се од пред очи – klidit se někomu u očí, zmizet/ztratit se někomu před očima, zmizet někomu z očí и со нијанса на 'излегување надвор од видното поле': се изгуби од вид некому – být někomu z očí, ztratit někoeho z očí, mít někoeho z očí; со друга нијанса 'не појавување пред некого од страв/срам': не смее да му*

излезе пред очи – немоц něкому přijít na oči, netroufat si/bát se (přijít) něкому na oči.

'разговара во тајност, доверливо, без присуство на трето лице': разговара/преговара во четири очи – říkat něкому něсо mezi řtyřma očima, promluvit si s někým mezi čtyřma očima.

'разговара директно, со отворена критика': кажува нешто во очи – říkat něкому něсо do oči, jednat (s někým) z oči do oči.

'прави нешто нескриено': пред очите на сите, пред очите на јавноста – udělat něсо před očima něкого/všech.

'влијае врз нечие мислење': му ги отвори очите (на некого) – otevřít něкому oči, protřít něкому oči.

'оди некаде бесцелно, без претходен план': каде ми очи, таму и глава – jít kam (ho) oči vedou (a kam ho nohy nesou).

'умре': затвори очи – zavřít oči (navždy/navěky).

'одмазда, чиста сметка': око за око, заб за заб – oko za oko, zub za zub, со нијанса на **'(крута) одмазда (обично до љубомора)'**: гу искорне очите некому – vyškrábat něкому oči.

'одгатне нечие мислење': му прочита од очите, му виде во очите – poznat něкому něсо na očích, vidět/číst něкому něсо na/v očích, со нијанса во значењето **'одгатне нечие мислење и пожртвувано го исполни'**: од очите му ја чита секоја желба – vyčíst něкому z oči každé přání.

'потсмеј': се смее некому в очи – vysmát se něкому do oči, smát/vysmývat se něкому do oči.

'сигурност': стигне некаде/погоди нешто и со затворени очи – trefit někam i se zavázanýma očima.

'гордост/со чиста совест': може да погледне некому во очи – tlost se něкому podívat/pohlédnout do oči.

Да го споменеме и антонимот со значење **'срамење'**: не можам да го погледнам в очи – немоц se něкому podívat/pohlédnout do oči, очите ми капнаа од срам – sklopit/klopit oči před někým.

'неверување, изненандување': не им верува на сопствените очи – немоц věřit svým očím, nevěřit/nemoц uvěřit svým/vlastním očím, су гу протпри очите – protřít/promnout si oči, vytřeštit на něсо/něкого oči.

'чудење': гу ококори очите – otevřít nad něčím oči, otvírat oči dokořan, vykulit oči (nad něčím/někým/na něсо/něкого), valit oči.

'израз на живост': има искри во очите – mít jiskry v očích.

'љубопитност': очите ќе му испаднат – natahovat krk, div si oči nevykoukat, tlost si oči vykoukat.

'интерес, радост': ѝ светнаа очите – svítit očima.

'претчувство дека ќе се случи нешто': *му игра окомот – mít (dobry) čich/čich na něco, cítit to/něco v kříži.*

'темница, магла': *прст пред око не се гледа – je tma jako v pytli.*

'остане без ништо, без помош': *остана бел во очите – zůstat na holičkách.*

'упорност': *кај си ги вадиш очите – mít výdrž, nedat/nenechat se odradit.*

'препреденост, итрина': *шари со очите – mít za ušima, být všemi d'ably podšitý.*

Разгледаваме дел од фраземите со составна компонента 'око' во македонскиот и во чешкиот јазик. Како резултат на нивното сопоставување од аспект на тоа на кој начин е изразено истото значење во двата јазика, фраземите можат да се поделат на три групи и тоа:

1. Компонентата 'око' е присутна и во македонскиот и во чешкиот јазик и соодветното значење се изразува на ист начин, со исти јазични средства. Најчеста е основната комбинација од **глагол и именка со предлог**: *го мери со очите – měřit so někoho očima; стрела некого со очите – střilet po někom očima; милува со очи – pohladit někoho očima; не испушта очи од нешто/од некого – nespouštět oči z někoho/něčeho; му годи на окомот – lahodit oku; голта некого со очите – hltat někoho; расте во очите на некого – stoupat v něčích očích; или **без предлог**: *фрли око – hodit okem po někom.**

Во ред случаи комбинацијата од глагол+именка+предлог се јавува проширена со **придавка**: *спије со отворени очи – spát s otevřenýma očima; погоди нешто и со затворени очи – třít někam i se zavazanýma očima; или број*: *е слеп на двете очи – být na obě oči slepý; замичува на едно око – přimhouřit/zamhouřit na jedno oko; разговара во четири очи – promluvit si s někým mezi čtyřma očima; или прилог*: *едвај гледа со очите – sotva na oči vidět.*

Некогаш изразот се јавува и со модален глагол: *не смее да му излезе пред очи – nemoc někomu přijít na oči; може да му погледне некому в очи – moc se podívat někomu do očí* и негираната варијанта: *не може да му погледне некому в очи – nemoc se podívat někomu do očí.*

Во некои примери има комбинација од глагол+именка (со значење на око)+именка+предлог: *го чува како очите во главата – opatrovat/chovat/střežit někoho/něco jako oči v hlavě; трн му е во очите – být někomu trnem v oku.*

2. Компонентата 'око' е присутна и во двата јазика, но значењето не е изразено со исти средства. Во ред примери конструкцијата на фраземата и во двата јазика е иста, но употребениот глагол е со

различно значење, на пример: *има отворени очи – chodit s otevřenýma očima*: оди со отворени очи; *стрела некого со очите* има соодветен израз во чешкиот, но има варијанта, која не се совпаѓа во значењето на глаголот – *píchat někoho očima*: боду, боцка некого со очите; *фрли око – dělat (na někoho) zamilované/sladké oči*: прави (некому) заљубени/слатки очи; *пикне нешто в очи – zalepit někomu oči (něčím)*: ги залепи очите некому со нешто; *фрли прав во очите – naspat písek/prach do očí*: сипе некому песок/прав во очите; *му излезе пред очи – ukázat se někomu na očích*: се појави на некого пред очи; *ги искорне очите некому – vyškrábat někomu oči*: ги изгребе некому очите.

Во другите случаи се работи за фраземи каде истото значење е постигнато со различна конструкција, на пример: *отвори (дваесет и) четири очи* на чешки се изразува со *vzít oči do hrstí*: ги зема очите во дланка; *гледа право в очи*, на чешки *z očí do očí*: од очи во/до очи; *гледа од око* во чешкиот јазик е изразено или без глагол – *od oka, podle oka*: според око, или со глагол – *dělat něco (jen tak) od/podle oka*: прави нешто (само така) од/според око; *има очи и на тилом* има две варијанти во чешкиот јазик и тоа: *mít oči (vpředu) i vzadu*: има очи (и напред) и назад или *mít oči všude*: има очи насекаде.

3. Третата група може да се подели на две подгрупи и тоа:

а) компонентата 'око' во едниот јазик не е присутна, но некој елемент од изразот е поврзан со функцијата на окоото да гледа, на пр.: значењето на изразот *очи до кај ти гледаат*, во чешкиот јазик е постигнато со глаголот гледа: *vidět až někam* – гледа, достигнува да види до некаде; *има ледени очи*, односно *поглед*, во чешкиот е изразено со: *mít rybí oči* – има рибји очи; *гледа под око – podívat se na někoho po straně*: погледне некого од страна; *изгуби некого од вид* во чешкиот соодветната фразема ја содржи компонентата 'око': *ztratit někoho z očí*.

б) компонентата 'око' во едниот јазик не е присутна и соодветното значење во другиот јазик се постигнува на сосема друг начин: *му игра окоото – mít (dobrý) čuch/čich na něco*: има добар мирис за нешто или со варијантата *cítit to/něco v kříži*: чувствува нешто во крстот; *прст пред око не се гледа – je tma jako v pytli*: темница е како во вреќа; *остана бел во очите – zůstat na holičkách*: остане на цедило, со празни раце; *кај си ги вадиш очите – nedat/nenechat se odradit*: не се поколебува; *шару со очите – mít za ušima*: има зад уши или со варијантата *byť všemi d'ably podšíť* - е потшиен, поткрепен од сите ѓаволи.

Од разгледаниве примери може да се заклучи дека и двата јазика се мошне богати со фраземи мотивирани од окоото како дел од човечкото тело. Соматските фраземи по карактерот на својот израз и од

стилистички аспект, во основа имаат силно изразена емоционално – експресивна карактеристика. Затоа е разбирливо зошто тие воопшто се јавуваат во такви изрази во чија основа лежат набљудувања за поведението на човекот; тие изразуваат емоции, психички состојби и однесување на човекот во реалноста што го опкружува. Анализата покажува за блискоста во асоцијативно-сликовитата мисла на носителите на двата јазика, на македонскиот и на чешкиот. Затоа, изучувањето на овој пласт на фразеологија, особено на планот на сопоставување на словенските јазици претставува особен интерес.

Сепак, треба да се подвлече дека со овој преглед не се исцрпени сите фраземи со компонента 'око' во македонскиот и во чешкиот јазик и токму тоа може да претставува поттик за повторно навраќање на оваа тема.

Литература:

- Hečko, V. 2000. *Dobrodružství překladu*. Praha: Ivo Železný.
- Kol. autorů. 1983. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Praha: ACADEMIA. Přílohy.
- Kol. autorů. 1988. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Praha: ACADEMIA. Výrazy neslovesné.
- Kol. autorů. 1989. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: ACADEMIA. III, M-O.
- Kol. autorů. 1994. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Praha: ACADEMIA. Výrazy slovesné A-P.
- Levý, J. 1998. *Umění překladů*. Praha: Ivo Železný.
- Mrhačová, E. 2000. *Názvy částí těla v české frazeologii a idiomatice*. Ostrava: Spisy Filozofické fakulty ostravské univerzity.
- Велјановска, Катерина. 1998. *Фразеолошките изрази во македонскиот јазик (со посебен осврт на соматската фразеологија)*: докторска дисертација. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
- Кол. автори. Ред. Конески, Бл. 1994. *Речник на македонскиот јазик (со срнекохрватски толкувања)*. Скопје: Детска радост. Т. 2.
- Попспирова, Таисия. 1977: Некоторые структурно – грамматические параллели македонской и русской соматической фразеологии. Во: *Годишен зборник на Филолошкиот факултет*. Скопје. С. 123–126.
- Попспирова, Таисия. 1980. О структуре и семантике ФЕ с соматическим компонентом 'голова' в македонском и русском языках. Во: *Годишен зборник на Филолошкиот факултет*. Скопје. С. 175–180.
- Роус, Д.; Јанчулева, Р. 2006. Фразеолошките еквиваленти во македонскиот и рускиот превод на романот Доживувањата на добриот војник Швеек. Во: *Славистички студии*. Бр. 12. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
- Тресидер, Цек. 2001. *Речник на симболи*. Скопје: Три.
- Шевалие, Ж.; Гербран, А. 2005. *Речник на симболите*. Скопје: Табернакул.